

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

КИЇВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ВОДНОГО ТРАНСПОРТУ
ІМЕНІ ГЕТЬМАНА ПЕТРА КОНАШЕВИЧА-САГАЙДАЧНОГО

ФАКУЛЬТЕТ СУДНОВОДІННЯ

КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету

к.ю.н., доцент

Олександр ЄЛІАЗАРОВ

«02» вересня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ»

Рівень вищої освіти	другий (магістерський)
галузь знань	05 «Соціальні та поведінкові науки»
спеціальність	053 «Психологія»
освітньо-професійна програма	«Практична психологія»

2024-2025 навчальний рік

Робоча програма з дисципліни «ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ НАУКОВОГО ПІЗНАННЯ» для здобувачів денної та заочної форм навчання другого (магістерського) рівня вищої освіти, галузі знань 05 «Спеціальні та поведінкові науки» спеціальності 053 «Психологія» ОПП «Практична психологія». Київ : ДУІТ, 2024. – 10 с.

Розробник:

Погрібна Дар'я Владиславівна, к.ф.н., доцент,
доцент кафедри психології та соціально-гуманітарних дисциплін

Робочу програму схвалено на засіданні психології та соціально-гуманітарних дисциплін
Протокол № 1 від « 2 » вересня 2024 року

Гарант ОПП «Практична психологія» ОС Магістр
К.псих.н., доцент

Олена ТИРОН

@ Погрібна Д.В., 2024 рік

@ Погрібна Д.В., 2025 рік

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень, ступінь освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки	Обов’язкова	
	Спеціальність: 053 Психологія		
Змістовних модулів – 1	Освітня програма: Практична психологія	Рік підготовки	
		1-й	1-й
		Семестр	
Загальна кількість годин – 120		1-й	1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи – 2	Рівень вищої освіти: (другий) магістерський Ступінь вищої освіти: магістр	Лекції	
		16 год.	8
		Практичні, семінарські	
		24 год.	4
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		80 год.	108
		Вид контролю:	
		іспит	іспит

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми навчання – 33/67

для заочної форми навчання – 11/89

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Програма навчальної дисципліни «Філософські проблеми наукового пізнання» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Практична психологія» підготовки магістрів спеціальності «053 Психологія».

При опануванні дисципліни майбутніми магістрами використовуються знання, отримані після вивчення дисциплін соціально-гуманітарного циклу бакалаврату, зокрема, філософії, основ педагогіки і психології та ін.

Метою дисципліни є ознайомлення студентів магістратури з характерними рисами сучасної гносеології, феномену науки, історичними етапами її розвитку, рівнями і формами наукових досліджень та їх методологією, з метою формування умінь системного і критичного мислення та навичок аналітико-синтетичної обробки наукової інформації, сучасною проблематикою наукової істинності, етосу і творчості

Завданням вивчення навчальної дисципліни є теоретична та практична підготовка здобувачів фаху з питань:

- знання основних закономірностей пізнавального процесу;
- розуміння специфіки наукового пізнання, його основних форм та закономірностей
- володіння знанням критеріїв визначення істинності того чи іншого факту чи явища.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні:

знати:

- предмет, функції, структуру і практичне значення теорії пізнання та особливостей пізнавального процесу;
- сутність типів знання, їх відношення до реальності та способи їх обґрунтування;
- основні форми наукової пізнавальної діяльності;
- основні концепції істини;
- специфічні особливості науки як системи знань і соціального інституту.

вміти:

- застосовувати у професійній діяльності свої знання з філософії науки при постановці наукових проблем, формуванні адекватного шляху їх вирішення.
- застосування у процесі вирішення професійних завдань необхідних методів і процедур, навичок системного і критичного мислення з урахуванням моральних настанов та інтелектуальних здобутків національної та європейської культури.
- застосування знання, отриманих з різних джерел, до формулювання власних обґрунтованих суджень, демонстрація логічно переконливої позиції та особистого бачення шляхів її розв'язання.

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Зародження раціонального пізнання і теоретичного світогляду

Поняття і предмет гносеології, її особливості, місце і роль в системі наукового знання та підготовки спеціалістів. Основні принципи, категорії і напрями теорії пізнання. Структура і особливості пізнавальної діяльності. Чуттєве і раціональне в процесі пізнання. Історія розвитку теорії пізнання як розділу філософії. Сучасні теорії пізнання.

Тема 2. Сучасна теорія пізнання як галузь філософського знання.

Знання, його природа і функції. Знання і віра. Знання і мудрість. Багатоманітність типів знання. Співвідношення знання і реальності. Проблема обґрунтування знання.

Тема 3. Пізнання як предмет філософських досліджень

Мислення і метод. Форми пізнавальної діяльності – проблема, ідея, гіпотеза, концепція, їх характерні риси. Теорія як вища форма узагальнення і систематизації знань. Проблема вибору методів емпіричного і теоретичного рівнів пізнання.

Тема 4. Наука як форма пізнання світу і сфера творчої діяльності.

Наука як система знання, специфічна інтелектуальна діяльність і соціальний інститут. Особливості наукового знання. Структура науки. Проблема класифікації наук.

Тема 5. Закономірності і тенденції розвитку науки.

Витоки науки і основні етапи її історичного розвитку. Філософія науки, її еволюція та основні концепції. Проблема змін типів раціональності в сучасній філософії та науці. Соціально-культурні та антропологічні виміри наукового пізнання.

Тема 6. Знання та проблема його обґрунтування.

Особливості пізнавальної діяльності у науковому пізнанні. Суб'єкт і об'єкт наукового пізнання. Поняття наукового дослідження і його види. Емпіричний і теоретичний рівні наукового пізнання

Тема 7. Істина та практика у теорії пізнання.

Поняття істини і його аспекти процесі пізнання. Істина як процес. Об'єктивність, абсолютність, відносність істини. Основні концепції істини в гносеології. Проблема критеріїв істини.

Тема 8. Сучасна теорія наукового пізнання.

Методологічні засади пізнавальної діяльності. Основні проблеми сучасної методології науки. Методологічна роль парадигми і дослідницької програми у теоретичному пізнанні. Пізнання природничонаукове і соціально-гуманітарне: єдність і відмінність методологічних засад.

ПРОГРАМНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Інтегральна компетентність, загальні компетентності, спеціальні (фахові) компетентності

Загальні компетентності

ЗК3. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК5. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

СК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики.

СК2. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни та / або практичної значущості.

СК5. Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.

СК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

СК14. Здатність володіти стратегіями та техніками самопрезентації у діловій комунікації.

Програмні результати навчання

ПРН3. Узагальнювати емпіричні дані та формулювати теоретичні висновки.

ПРН9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.

ПРН10. Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усьог о	у тому числі					усьог о	у тому числі				
		л.	п.	лаб.	інд.	с.р.		л.	п.	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Зародження раціонального пізнання і теоретичного світогляду	14	2	2			10	17	2	2			13
Тема 2. Сучасна теорія пізнання як галузь філософського знання	14	2	2			10	13					13
Тема 3. Пізнання як предмет філософських досліджень.	14	2	2			10	15	2				13
Тема 4. Наука як форма пізнання світу і сфера творчої діяльності.	14	2	4			10	13					13
Тема 5. Закономірності і тенденції розвитку	16	2	4			10	13					13

науки.												
Тема 6. Знання та проблема його обґрунтування.	16	2	4			10	15	2				13
Тема 7. Істина та практика у теорії пізнання.	16	2	4			10	17	2	2			13
Тема 8. Сучасна теорія наукового пізнання.	16	2	2			10	17					17
Всього за перший модуль												
Всього за семестр	120	16	24			80	120	8	4			108

6. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ (не передбачено планом)

7. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Д.ф.н.	З.ф.н.
1	Гносеологія як теорія пізнавального процесу.	2	1
2	Основи епістемології.	2	0
3	Пізнавальна діяльність як предмет філософських досліджень.	2	0
4	Наука як форма суспільної свідомості	2	0
5	Класифікація наук. Наука як інноваційна діяльність	2	0
6	Динаміка розвитку науки: історико-філософський вимір	2	2
7	Філософія науки: основні концепції	2	0
8	Наукове пізнання: специфіка та обґрунтування.	2	0
9	Наукове пізнання в сфері психології	2	0
10	Проблема істини в теорії пізнання.	2	0
11	Концепції істини.	2	2
12	Філософія та методологія науки	2	0
	Разом	24	4

8. ТЕМИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ (не передбачено планом)

9. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Д.ф.н.	З.ф.н.
1	1. Гносеологія та епістемологія як науки про пізнання 2. Поняття, судження, умовивід як основні форми теоретичного пізнання	10	13
2	1. Поняття «епістема» та «докса» в історії філософії. 2. Знання та інформація: проблема визначення та окреслення понять	10	13
3	1. Індукція та дедукція як методи теоретичного пізнання 2. Спостереження та експеримент як методи емпіричного пізнання 3. Наукова діяльність в ХХІ столітті: досягнення та перспективи розвитку	10	13

	4. Наукова діяльність: творчий аспект		
4	1. Розвиток наукових інновацій в ХХІ столітті 2. Природничі, соціальні та гуманітарні науки: спільне і відмінне	10	13
5	1. Розвиток філософії науки як розділу філософії 2. Філософія науки у ХХІ столітті 3. Класична, некласична та посткласична наукові парадигми 4. «Науки про природу» та «науки про культуру»: спільне і відмінне	10	13
6	1. Базові категорії наукового пізнання 2. Особливості впровадження наукового дослідження у діяльності психолога 3. Об'єкт і предмет психології як соціальної науки 4. Основні фундаментальні дослідження у сучасній психології	10	13
7	1. Істина як мета пізнавальної діяльності 2. Практика як критерій істини 3. Використання концепції конвенціональної істини у професійній діяльності 4. Прагматична та нормативна істина	10	13
8	1. Психологія як наука: базові методи дослідження. 2. Методологія класичної, некласичної та посткласичної парадигм	10	17
	Разом	80	108

Підсумкова тека: іспит

10. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Проведення лекційних і практичних занять, слайдові презентації (у програмі Power Point) з кожної теми, роздатковий матеріал, дискусійне обговорення проблемних питань.

11. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Методи поточного контролю - перевірка конспекту лекцій, перевірка роботи студентів на практичних заняттях .

Відпрацювання завдань на практичних заняттях – по 7 балів . Загалом – 84 бали

Розподіл балів на іспиті 1 теоретичне питання – 7 балів; 2 теоретичне питання – 7 балів; 3 тестове питання – 2 бали.

Студенти, які набрали під час поточного навчання за семестр менше, ніж 42 бали, до заліку/іспиту не допускаються

ОЦІНЮВАННЯ	
Форми поточного та підсумкового контролю	Поточний контроль – 100 балів
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	
Підсумкові бали з навчальної дисципліни визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру.	

Відповідність підсумкової семестрової рейтингової оцінки в балах оцінці за національною шкалою та шкалою ECTS

Оцінка за 100- бальною шкалою університету / Grade according to 100- points scale of university	Оцінка за національною шкалою / Grade according to the national scale		Оцінка за шкалою ЄKTC / Grade according to ECTS scale
	Диференційована оцінка / Differentiated grade	Недиференційована оцінка / Undifferentiated grade	
90-100 (творчий рівень)/(creative level)	5 (відмінно) / (excellent)	Зараховано / Passed	A
82-89 (високий рівень)/(high level)	4 (добре) / (good)		B
75-81 (достатній рівень)/(sufficient level)			C
64-74 (задовільний рівень)/(satisfactory level)			D
60-63 (задовільний рівень)/(satisfactory level)	3 (задовільно) / (satisfactory)		E
35-59 (низький рівень)/(low level)	2 (незадовільно з можливістю повторного складання) / (unsatisfactory with the possibility to repass the exam)	Не зараховано з можливістю повторного складання / Failed with the possibility to repass the credit	FX
0-34 (незадовільний рівень)/(unsatisfactor y level)	2 (незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни) / (unsatisfactory with the compulsory repeating of the course)	Не зараховано - з обов’язковим повторним вивченням дисципліни / Failed with the compulsory repeating of the compulsory repeating of the course	F

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Баранник М.В. Пізнавальний процес. Філософія науки // Баранник М.В. Лекції з філософії: навч. посібник. – К.: Ліра-К, 2022, с. 110 – 123.
2. Зацепіна Н. О., Віндюк А. В. Методологія і організація наукових досліджень : Навчальний посібник. – Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2023. – 155 с.: іл.
3. Мотенко Я. В. Методологія наукових досліджень : навч. посібник для аспірантів спец. 032 "Історія та археологія" / Я. В. Мотенко, Є. К. Шишкіна ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". – Харків : Іванченко І. С., 2022. – 208 с.
4. Погрібна Д.В. Філософія: опорний конспект лекцій / Д.В.Погрібна – К.:ДУІТ, 2021 – 125 с.
5. Рибчук, О. (2023). Критичне мислення як предмет філософських та психологічних досліджень. *Вісник Національного університету оборони України*, 72(2), 128–135.
6. Рубанець О.М. Філософські проблеми наукового пізнання: навч. посібник. – Суми: Університетська книга, 2021, 229 с.
7. Сабадуха В. О. Філософія критичного мислення та прийняття рішень: підручник. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2023. - 680 с.
8. Стежко, З. В. Філософські проблеми наукового пізнання : навч. посіб. / З. В. Стежко, С. П. Римар ; М-во освіти і науки України, Центральноукраїн. нац. техн. ун-т. – Кропивницький : ЦНТУ, 2022. – 141 с.
9. Погрібна Д.В. Філософія: опорний конспект лекцій / Д.В.Погрібна – К.:ДУІТ, 2021 – 125 с.
10. Утюж І. Г. Філософія науки. Етика та методологія наукового дослідження : навч.-метод. посіб. для підготовки докторів філософії «Doctor of philosophy» (PHD) / І. Г. Утюж, Н. В. Спиця, Д. П. Сепетий. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2023. – 101 с.
11. Філософські проблеми сучасно наукового пізнання : підручник / Я. В. Тарароєв [та ін.] ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". – Харків : Іванченко І. С., 2023. – 350 с.

Допоміжна:

1. Воронкова В. Г., Нікітенко В. О. Філософія цифрової людини і цифрового суспільства: теорія і практика : монографія. Львів-Торунь : Liha-Pres, 2022. 460 с
2. Грушко Г. О. Філософське осмислення науки як особливої форми пізнання / Г. О. Грушко // Південноукраїнські наукові студії : Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих вчених з міжнародною участю, (Одеса, 15 грудня, 2021 р.). – Одеса, 2022. – С. 157-158.
3. Етика та раціональність у науковому дослідженні : Навчальний посібник / В. С. Ратніков, А. І. Теклюк. – Вінниця : ВНТУ, 2022. – 143 с.
4. Петінова О. Б. Філософія: навчальний посібник / О. Б. Петінова. – Одеса, 2019. – 304 с.
5. Розман І. І. Філософія і методологія: динаміка розвитку науки / І. І. Розман // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». - Вип. 1. (50). - С. 242-244

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Бібліотека Державного університету інфраструктури та технологій (просп. Володимира Івасюка, 2).
2. Національна бібліотека України ім. Ярослава Мудрого (вул. М. Грушевського, 1).
3. Мережа Інтернет, пошук за назвами відповідних тем дисципліни.